

Nr 1534

Av herr **Hedlund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 157, med förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822) m. m.*

(Lika lydande med motion nr 1313 i Första kammaren)

Den tekniska och ekonomiska utvecklingen har bl. a. medfört en stark ökning av mängden avfall i samhället. Det gäller inte minst hushållsavfallet, som föranleder svårbemästrade problem såväl genom nedskräpning av naturen som i fråga om uppsamling och destruktion. En betydande del av den under senare tid kraftigt ökade nedskräpningen i naturen utgörs av engångsemballage i olika former. Engångsflaskorna har särskilt diskuterats. Man måste över huvud taget konstatera, att utvecklingen i fråga om konsumentförpackningarna medfört problem, som krävt väsentligt ökade insatser från samhället.

De i den föreliggande propositionen nr 157 föreslagna åtgärderna till förbättrad renhållning och till ett effektivare skydd mot nedskräpning är naturligtvis av betydelse inte minst för strävandena att bemästra problemen kring konsumentförpackningarna. Men det är utan vidare uppenbart, att de kommer att vara otillräckliga för en någorlunda tillfredsställande lösning av problemen. Vi finner det angeläget, att redan i nuläget ett mera målmedvetet arbete inriktas på detta område.

Engångsförpackningarna och särskilt engångsglasen har, såsom framhållits, framför allt uppmärksamats i den allmänna debatten. Engångsflaskor och engångsburkar i huvudsak för öl och läskedrycker har obestridligen i hög grad ökat nedskräpningen och miljöförstörelsen. Glasflaskorna medför därutöver stora risker för skärskador på människor och djur. Från många håll har krävts förbud mot engångsflaskor och även mot engångsburkar, främst då sådana för öl och läskedrycker. Kommittén för ett renare samhälle, vars betänkande ligger till grund för propositionen, har övervägt förbud mot engångsglas men funnit ett sådant orealistiskt. Kommittén har dock tagit med i bedömningen, att ett förbud kan bli aktuellt i framtiden.

Naturligtvis måste man, såsom också skett i propositionen, utgå från att varuhanteringen i vår tid till väsentlig del är baserad på engångsemballage. Omkring 75 % av de livsmedel, som konsumeras i vårt land, inhandlas i självbetjäningbutiker, som till mycket stor del bygger på engångsemballage. Ett tillverkningsförbud kan rimligtvis inte få riktas mot engångs-

förpackningar, som är angelägna från konsumentsynpunkt, utan endast mot sådana områden, där returförpackningar har givna fördelar. De engångsförpackningar, som enligt vår mening i första hand kan kräva tillverkningsförbud, är flaskor och burkar för öl och läskedrycker. Det är också dessa förpackningar som i särskilt hög grad föranleder nedskräpning i naturen. Även departementschefen har i propositionen medgivit, att förbud mot sådana engångsförpackningar kan bli nödvändigt.

Det är enligt vår mening riktigt att nu i första hand inrikta strävandena på åtgärder, som kan minska eller helt eliminera behovet av tillverkningsförbud mot öl- och läskedrycksemballage av engångskaraktär. Härvidlag är det alltså väsentligt att få returflaskorna använda i ökad utsträckning. Ett förbud mot tillverkning av engångsflaskor och engångsburkar skulle inte kunna ge en tillfredsställande lösning av hela problemet, då returflaskorna i allt större utsträckning behandlas av konsumenterna på samma sätt som engångsglasen och alltså kastas i naturen. Denna tendens skulle otvivelaktigt ökas vid ett förbud mot engångsflaskor och engångsburkar.

Man kan tänka sig frivilliga åtaganden från näringslivets sida för begränsning av användningen av vissa engångsförpackningar, främst då flaskor och burkar för öl och läskedrycker. En sådan frivillig överenskommelse har träffats i Norge. Kommittén för ett renare samhälle har inte ansett en sådan lösning realistisk för vårt land. Departementschefen har samma bedömning. Vi vill dock ifrågasätta, om inte detta är en alltför pessimistisk inställning. Med det stora intresse, som det svenska folket nu har för en aktiv miljöpolitik, vill vi hålla för sannolikt, att en sådan överenskommelse skulle kunna uppnås och hälsas med tillfredsställelse av de flesta. På den vägen skulle man t. ex. kunna bemästra det problem, som nu ligger i att konsumenterna i tredjedelen av livsmedelsbutikerna över huvud taget inte har möjligheter att inköpa öl eller läskedrycker i returglas. Det sistnämnda är otillfredsställande även från den utgångspunkten att drycker i engångsglas ställer sig dyrare för konsumenterna.

En annan åtgärd att överväga är ett ökat pantpris på förpackningar för öl och läskedrycker. Pantpriset för 33 cl returflaskor är 10 öre — och tillverkningskostnaden 15 öre. Det är alltså en liten marginal för höjning, om man skulle förutsätta att pantpriset inte skall överstiga nyglaspriset. En höjning med några få ören över 10-öringen skulle sannolikt inte nämnvärt öka konsumentens benägenhet att återställa returflaskan. Utredningskommittén liksom också departementschefen har inte ansett ett höjt pantpris vara en framkomlig väg.

Det bör emellertid vara möjligt att höja pantpriset ett stycke över det verkliga tillverkningspriset. Så har skett i Norge genom ett särskilt system. Det bör utan större besvär vara möjligt att genom ett särskilt stämpningsförfarande göra returflaskorna igenkännliga för resp. bryggeri. Därmed möjliggörs ett pantpris som kan ligga över nyglaspriset. Ett högre pantpris

är också möjligt i kombination med en särskild miljövårdsavgift på tillverkning av flaskorna. Det är enligt vår mening sålunda inte uteslutet att genom högre pantpris öka konsumentens benägenhet att återlämna returflaskan. Det skulle också kunna tänkas, att samhället främjar uppsamling av returflaskorna från konsumenten till producenten.

Kommittén för ett renare samhälle har i här nämnda avseende i första hand diskuterat införande av en miljövårdsavgift, som skulle kunna styra utvecklingen från särskilt miljöskadliga konsumentförpackningar till mera miljövänliga material. Kommittén förordade en naturvårdsverket underställd särskild nämnd, som skulle få möjlighet att föreslå en miljövårdsavgift i produktionsledet, då olägenheterna av en viss konsumentförpackning överskridit den godtagbara gränsen för miljöskadlighet. Avgiftsnämnden skulle i första hand bevaka konsumentförpackningarna ur nedskräpningssynpunkt — men också med hänsyn till svårigheter vid avfallshanteringen. Avgiftssystemet förutsattes ha en förebyggande effekt på produktutvecklingen för konsumentförpackningar genom att näringslivet vid kontakter med nämnden skulle kunna få information om dess synpunkter.

Förslaget om miljövårdsavgifter och en särskild nämnd har avvisats i den föreliggande propositionen utan närmare motivering från departementschefen. Ett system med miljövårdsavgifter skulle inte vara något effektivt medel i miljövärdspolitiken, heter det.

Det är vår bedömning, att departementschefen alltför lättvindigt avfärdat systemet med miljövårdsavgifter. Det bör genom ett sådant vara möjligt att styra utvecklingen till mer miljövänliga förpackningar. En genom avgiften åstadkommen fördyring av de miljöskadliga emballagen bör rimligtvis få denna konsekvens. Miljöavgifterna bör kunna differentieras efter miljöfarligheten, och de bör, såsom framhållits, bl. a. möjliggöra ett förhöjt pantpris på returflaskor. Avgiftssystemet bör otvivelaktigt också påskynda det forsknings- och utvecklingsarbete som är inriktat på miljövänliga förpackningar.

Särskild vikt måste under alla förhållanden fästas vid ett forsknings- och utvecklingsarbete som inriktas på att få fram miljövänliga konsumentförpackningar. I den mån engångsförpackningar måste accepteras, måste de anpassas efter miljövårdskraven. Såväl utredningskommittén som departementschefen har visserligen uppmärksammat dessa problem, men betydelsen av skyndsamma åtgärder måste enligt vår mening särskilt understrykas.

I den mån engångsemballage skall användas, måste de tillverkas av material som relativt snabbt bryts ned. I detta innefattar vi, att de vid destruktionen inte skall ge upphov till skador på miljön. Över huvud taget är det en angelägen forskningsuppgift att möjliggöra en miljövänlig destruktion av förpackningar efter användningen. En väsentlig vikt måste också fästas vid strävandena att inom avfallshanteringen nyttiggöra avfallet för ny produktion i olika former. Såsom några remissinstanser påpekat har åter-

cirkulationsprincipen knappast blivit tillräckligt uppmärksammas i kommittébetänkandet.

Slutligen är det självfallet av avgörande betydelse för strävandena att undvika nedskräpning av naturen genom t. ex. förpackningar, att konsumenterna genom upplysningsverksamhet uppmärksammas på frågan. Enligt beslut av vårriksdagen skall staten, kommunerna och näringslivet tillsammans driva en riksomfattande kampanj mot nedskräpning, som beräknas pågå under minst tre år. Denna kampanj bör rimligtvis få stor betydelse inte minst vad beträffar nedskräpningen genom engångsflaskor, plåtburkar och andra konsumentförpackningar.

Vi har i det föregående diskuterat olika åtgärder, som måste prövas i kampen mot den nedskräpning och miljöförstöring som sker genom olika konsumentförpackningar. Det är förslag, som diskuterats tidigare i olika sammanhang. De åtgärder som föreslås i propositionen är enligt vår bedömning otillräckliga. Det är angeläget att i enlighet med vad vi ovan skisserat skyndsamt överväga effektivare åtgärder, som vi kan sammanfatta sålunda:

1. Frivilliga överenskommelser om att avskaffa eller begränsa användningen av miljöskadliga engångsflaskor och engångsburkar;
2. Förbud mot tillverkning av miljöskadliga engångsflaskor och engångsburkar;
3. Höjt pantpris på miljöskadliga förpackningar för öl och läskedrycker;
4. Särskilda miljövårdsavgifter, differentierade efter förpackningarnas miljöfarlighet;
5. Förstärkta insatser för forsknings- och utvecklingsarbete i syfte att få fram miljövänliga konsumentförpackningar och en avfallshantering, som i väsentligt ökad utsträckning kan nyttiggöra avfall för ny produktion;
6. Ökad konsumentupplysning om miljöpolitiska krav på olika förpackningar.

Vi bedömer utvecklingen i fråga om nedskräpning och miljöförstöring genom konsumentförpackningar, främst engångsglas och engångsburkar, som så allvarlig, att åtgärder måste vidtas väsentligt skyndsammare och kraftigare än vad som förutsatts i den förevarande propositionen. Under de närmaste åren — förslagsvis en treårsperiod — måste ett handlingsprogram göras upp.

Det lämpligaste skulle enligt vår mening vara att en nämnd av den typ, som kommittén för ett renare samhälle förordade främst i fråga om miljövårdsavgifterna, tillsättes för att bereda de frågor vi ovan angivit och göra upp ett handlingsprogram. Denna miljövårdsnämnd för konsumentförpackningar skulle sålunda vara knuten till naturvårdsverket. I nämnden måste ingå representanter för produktion, distribution, konsumentintressen, naturvårds- och hälsovårdsorgan, miljöforskning etc. Det måste vidare förutsättas, att nämnden bör ha nära samarbete med den rikskommitté som skall leda rikskampanjen mot nedskräpning.

Vi förordar, att frågan om tillsättande av en särskild miljövårdsnämnd för konsumentförpackningar prövas så skyndsamt att beslut kan fattas redan vid nästa års riksdag.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 157 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning och förslag till nästa års riksdag om tillsättandet av en särskild miljövårdsnämnd för konsumentförpackningar, vilken i enlighet med vad som anförts i motionen skall överväga olika åtgärder mot nedskräpning och miljöförstöring genom främst engångsflaskor och engångsburkar samt snarast sammanställa ett handlingsprogram i ifrågavarande syfte.

Stockholm den 17 november 1970

Gunnar Hedlund (cp) Thorbjörn Fälldin (cp) Johannes Antonsson (cp)

Lars Eliasson (cp)

i Sundborn

Nils G. Hansson (cp)

i Skegrie

Sven Vigelsbo (cp)

Gunnar Larsson (cp)

i Luttra

John Eriksson (cp)

i Bäckmora
